

РЕЦЕНЗИЯ

От Проф. д-р Минко Стоев Хаджийски

за научните трудове на Доц. д.пс.н. Теодора Стойчева Стоева-кандидат за участие в конкурс за „Професор“, в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление. 3.2. Психология (Консултативна психология), обявен в ДВ в бр.62, за нуждите на катедра „Социална, трудова и педагогическа психология“ при ФФ на СУ „Св. Климент Охридски“

1. Данни за конкурса

Конкурсът за професор по професионално направление 3.2. Психология (Консултативна психология), област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, е обявен в ДВ бр. 62 от 2017г., за нуждите на Катедра „Социална, трудова и педагогическа психология“ при ФФ на СУ „Св. Климент Охридски“.

В конкурса участва един кандидат и са спазени всички изисквания по Закона за развитието на академичния състав и ПЗРАС. По процедурата не се констатира нередности.

2. Данни за кандидата.

Доц. дпн Теодора Стойчева Стоева е родена на 15.06.1965 г. Средно образование завършва през 1983г. в 8-мо ЕСПУ с преподаване на италиански език –София. Висше образование (магистърска степен по психология) завършва през 1989г. в СУ „Св. Климент Охридски“. През 1998г придобива научната и образователна степен „ Доктор по психология“, а 2015 г става „ Доктор на науките“.

Професионалният ѝ път и развитие са свързани с научно – преподавателска дейност в СУ „Св. Климент Охридски“. От 1992 г. е

Асистент по Консултативна психология. От 1994 г. старши, а от 1999 г. - Главен асистент по Консултативна психология. През 2004г. се хабилитира като Доцент по Консултативна психология и води лекционни курсове по Консултативна психология, Психопатология, Психология, Семейна терапия, Психология на общуването, Педагогическа психология, Психология на обучението. Има разработени и провежда самостоятелни курсове по „Неформално образование за деца с поведенчески отклонения” и „Умения и стратегии за психологическо консултиране” в бакалавърска и магистърска степен на обучение. В работата си като преподавател проявява висок професионализъм, добро отношение към студентите и стремеж към иновативни дидактически решения.

Доц. дн Теодора Стоева има специализации в Университета на Централен Ланкашир в гр.Престън (Англия) и Queen’s Medical College в гр.Нотингам (Англия) и Университета на Саарланд в гр.Саарбрюкен (Германия). Също така придобива Професионална квалификация по английски език и литература в СУ „Св. Климент Охридски”.

Участвала е в редица международни форуми по психология - Международна конференция по психология “Hominis 2016”-гр.Хавана (Куба), Международна конференция по психотерапия, консултиране и психиатрия- (Малайзия), Международна научно-практическа конференция- гр.Уфа, Башкортостан, Световен конгрес по Психология- гр.Пекин (Китай), Световен Конгрес по Психология- гр.Стокхолм (Швеция).

Доц. Стоева е участвала в два научни и изследователски проекта през 2010 и 2012 г. Има 4 научни ръководства на докторанти, от които двама защитили успешно и двама пред защита. Била е член на 9 научни журита с рецензии и становища. Награждавана е. Член е на Дружеството на психолозите в България и Съюза на учените в България.

3. Описание на научните трудове.

В конкурса за професор доц.дн Т.Стоева участва с 3 монографии, 1 учебник, с 2 студии в рецензирани издания, 5 статии също в рецензирани издания, 10 бр. статии и доклади от конференции, публикувани в сборници. Представила е и 6 публикации, като части от нейни авторски трудове. Шест от публикациите са на английски език. Като обем и в съдържателно отношение към тематиката на обявения конкурс, те напълно съответстват на заявката за професор по Психология.

Първата, представена в списъка монография „Психологическа помощ за деца и юноши (с фокус към семейството)” е значително произведение с теоретично и практико-приложно значение. Няколко неща мога да отбележа, когато аргументирам неговата стойност. Първото е нейното насочване към децата и юношите, които традиционно са труден обект по много причини. Основните са подсказани в първата глава на монографията и обяснени с водещи теории за развитието. Съществено достойнство на представения труд е диференцираното на психологическата помощ при децата и при юношите. Това са две възрастови групи, които се различават, както по своите особености, така и в своята проблематика в норма и патология. Намирам този подход за принос за нашата теория и практика, където дефицитът от оригинални текстове е очевиден. Фокусът върху семейството не случайно е изведен като подзаглавие на книгата. Същият е естествен и необходим, защото отдавна е доказано, че ефективна психологическа помощ е невъзможна във от семейната система. В този смисъл четвърта и пета глави дават пълна представа за семейството, както като фактор за проблемите на децата, така и като терапевтичен инструмент. Следва да подчертая, че универсалният характер на труда го прави ценен като учебник за студенти и като практическо ръководство за работещите с проблемни деца психолози, педагози и психиатри.

Втората монография, представена за рецензиране е свързана със значителен проблем, който засяга психологическото консултиране и психотерапията откъм тяхната същностна страна, определяна като промяна. Според авторката „Азът в психологическата терапия и консултация” е част от трилогия, която включва още „емоцията и когницията” и „съзнаваното и несъзнаваното” в сложния процес на психологическата помощ. Тази трилогия дава възможност да се разберат, осмислят и практически да се съобразят психологически феномени, които присъстват във всеки терапевтичен или консултативен процес, но обикновено се приемат тясно парадигмално според подготовката и предпочитанията на психолога. Що се касае до Азът, същият широко се спряга в различни концептуални модели, но сравнително рядко се отчита неговата агентна роля в практически план. За това поставянето на този проблем тъкмо в аспекта на помагането е ценен принос, който дава възможност за неговото по-широко разбиране, включително в аспекта на социалната обусловеност на човешката проблематика.

„ Съзнаваното и несъзнаваното в психологическата терапия и консултиране” е монографичен труд, който продължава задълбочаването в обяснението на сложния процес на психологическата помощ. Това е особено полезно за теорията на психологическото консултиране, поради еkleктичния му характер, налагащ използването на различни подходи, дори в рамките на един отделен случай. Поради това внасянето на яснота в разбирането на тези психологически категории в дискурса на психологическата помощ е необходимо за правилната ориентация и процесуалните действия. Високоранговият характер на „съзнаваното” и „несъзнаваното” прави тяхното присъствие почти задължително във всички теории за личността (много от които са станали психотерапевтични школи) от психоаналитичните до трансперсоналните и хипно-

сугестивните. В сравнително аналитичен план авторката ги разглежда през призмата на тяхното място и значение в психотерапиите и психологическото консултиране. Това дава възможност както за разбирането им, така и за по-доброто ориентиране в сложната личностна и социална проблематика на клиента в търсенето на подходящ подход на помощта. Като оригинален завършек категориите са вплетени в малко позабравената и рядко дискутирана идея за самотерапията, заедно с подходящи за целта упражнения.

Книгата „ Психологическа помощ при кризи и екстремални ситуации” представлява психологически обзор на екстремалните ситуации и тяхното преживяване, свързано с криза. Този аспект на психологическата помощ е актуален и важен поради все повече зачестяващите случаи, налагащи бърза и адекватна интервенция. Специфичните феномени, които се проявяват както при кризи, така и в пролонгирани преживявания, изискват както тяхното познаване, така и усвояване на адекватни модели на действие. В съдържанието са обхванати почти всички случаи налагащи екстремална намеса, където стандартните психотерапевтични и консултативни подходи са недостатъчни. Специално бих отбелязал главите посветени на работа с терминално болни и помощта при загуба на близък, които са най-трудните консултативни случаи. Намирам за удачно включването в съдържанието на посттравматичното стресово разстройство, защото макар и включено в МКБ, психиатричното му третиране е недостатъчно. Макар книгата да е определена от авторката като учебник за определени категории студенти, тя е ценно практическо ръководство за всички практикуващи психолози и психиатри.

В студията „Влияние на индуцирано позитивно и негативно настроение при лица с и без личностна тревожност, върху оценки за събития с различна валентност“ се разглежда връзката между настроението

и оценката на събитията в живота, при отчитане на наличието или не на личностна тревожност като диспозиция. Интересно в случая е възприемането на приоритета на настроението върху когницията, което е обратно на широко разпространеното в когнитивно-поведенческите модели на консултиране (Еллис, Бек) определящо за емоционалния резултат значение на мисленето за активиращите събития. Това определено разширява възможностите за помощ при клиенти с емоционални проблеми.

В другата студия „Проблемът за регулирането на негативно настроение при личностна тревожност“ също се разглежда зависимостта на продуцираните когниции от валентността на актуалното преживяване. Акцентирано е върху мотивацията за освобождаване от негативните емоции, която води до специфични реакции за регулация, които могат да се използват в консултативната практика с тревожни клиенти.

Тематиката за връзката дете – проблем – семейство е продължена в 10 статии, което показва определен изследователски интерес и акцент в научната работа на кандидатката. Тези статии разглеждат различни страни и зависимости в контекста на психологическата помощ. Без да правя опит за отделно анализиране, мога да твърдя, че като цяло те допълват и доразвиват някои моменти на монографията „Психологическа помощ за деца и юноши (с фокус към семейството)“. В това отношение трябва да спомена някои важни за теорията и практиката въпроси. На първо място това е изтъкването на ролята на семейството за редица дисфункции и състояния при децата като депресии, тревога и агресия. Същата не само е декларирана, но диференцирана като родителски стил, пълнота и непълнота на семейството, семейни интеракции и конфликти. Предложени са концептуални и технически решения за ефективна превенция и помощ.

Няколко статии (4бр.) допълват впечатлението ми за широк психологически поглед, който обхваща различни области на човешката

проблематика с консултативен подтекст. Става дума за установени връзки между емоционална интелигентност и преживяване на стрес, за оптимизма като диспозиция и стреса, Азът и укрепването му в психодрамата и психологическата помощ при терористични актове.

Като цяло творчеството на доц. дн Т. Стоева е богато и разнообразно в контекста на търсене на причините за човешката (в частност детската) психична проблематика от позиция на различни теоретични школи и концепции. Успоредно с това и предлагане на адекватни подходи на психологическа помощ, които тя лансира без да натрапва. С това определено дава принос в развитието на психологическата терапия и консултиране, които въпреки практическото им използване все още страдат от теоретична и методическа недостатъчност. Друго достойнство на творчеството ѝ е сполучливият опит да се вникне по-дълбоко в психологическата същност на консултирането, чрез неговото свързване със съзнателните и несъзнателните аспекти на психиката, влиянията на Аза, емоционалните и когнитивни процеси. Това предоставя възможности за осмисляне на сложните процеси на промяна, съпроводжани със съпротиви, разбиране на същността на процеса, а не плъзгане по процесуалната му повърхност.

4. Заключение

Въз основа на гореизложеното считам, че Доц. д.пс.н Теодора Стойчева Стоева напълно отговаря на условията за заемане на академичната длъжност „професор” в област на висше образование „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление 3.2 Психология (консултативна психология) и предлагам на уважаемото жури нейното избиране.

23.12.2017 г.

В.Търново

РЕЦЕНЗЕНТ:

Проф. д-р Минко Хаджийски/

